

HaDivadlo Naši – Studie rozhovoru o klimatické krizi

Ivan Buraj, Pavel Sterec
a Bohdan Karásek
autoři

premiéra 31. ledna 2020

ced

Naši – Studie rozhovoru o klimatické krizi

Režie: Ivan Buraj

Dramaturgie: Matěj Nytra

Asistentka režie: Anna Magdalena Pavlicová

Scéna: Pavel Sterec

Kostýmy: Kateřina Kumhalová

Odborná konzultace: Matěj Metelec

Osoby a obsazení:

Zdena (matka) – Simona Peková

Eliška (mladší dcera) – Táňa Malíková

Kristýna (starší dcera) – Kamila Valůšková

Milan (její manžel) – Jiří M. Valůšek

Tento divadelní text vznikl volným použitím metody dokumentárního divadla – verbatim. Metoda verbatim vytváří dramatický text na základě záznamu otázkami řízeného rozhovoru mezi vybranými mluvčími. Tento záznam je pak tvůrčím způsobem přepracováván do finální podoby.

Text *Naši – Studie rozhovoru o klimatické krizi* vznikl pro HaDivadlo a jeho 45. sezonu věnovanou klimatické krizi s názvem „Zdroje“. Výchozím záměrem byla snaha vidět problém klimatické krize komplexněji a dostat ho v našem zobrazení ze sféry vědeckých grafů do rozhovorů mezi lidmi. Vybrali jsme si situaci rodinné diskuze po nedělním obědě. Samotnému výběru zpovídaných „mluvčích“ předcházela výběr autorů, kteří reprezentují určitou škálu přístupů k agendě environmentálního aktivismu podobně jako „zpovídání“ mluvčí a posléze i zobrazené postavy. Výběr „mluvčích“ vycházel z našich vzájemných rozhovorů o tom, jaký typ diskuze by byl pro situaci debaty o klimatické krizi v roce 2020 a diváky HaDivadla nejvíc přínosný. Opustili jsme proto myšlenku zobrazovat spor racionálních vědeckých názorů s takzvanými „popírači“ a rozhodli se sledovat škálu názorů a přístupů různých generací a společenských vrstev, které v zásadě existenci klimatické krize připouštějí. Cílem bylo abstraktní názory personifikovat a hledat za nimi konkrétní lidi interagující v rodinném prostředí. Rodina nám tak sloužila jako metafora lidství, ve kterém taky obýváme jeden domov – naši planetu.

1

Předsíň. Kristýna se v průběhu celého rozhovoru svléká a vyzouvá. Zdena stojí v „meziprostoru“. V jejich kontaktu a komunikaci je něco skrytě nervózního. Eliška na gauči v pokoji cosi řeší v mobilu.

Zdena: Prosímtě, nezouvej se.

Kristýna: Mami, dyť se tady normálně vyzouvám...

Zdena: Tedka je tady binec, ještě jsem pořádně neuklidila.

Kristýna: Kde je binec?

Zdena: Nech si ty boty. Počkej! Já skočím pro hadr, utřu ti podrážky, necháš si boty na sobě...

Kristýna: Mami!

Zdena: Budu tady ještě vytírat.

Kristýna: Já už jsem zutá.

Zdena: Tak se zase obuj.

Eliška (*volá z pokoje*): Máš to marný...

Kristýna: Cože?

Eliška: Je to marný, nazuj se zpátky.

Kristýna: Ahoj, Eli!

Eliška: Ahoj, Kristy.

Tma (*krátký posun v čase*)

V pokoji. Všechny sedí: Eliška a Kristýna na gauči, Zdena na židli.

Kristýna: No teda. Já koukám. I ten nábytek... Kdys to zvládla?

Zdena: O minulým víkendu. Teď přijde na řadu fáze číslo dvě: vrátit všechny ty drobnosti na svoje místo – a to je to nejhorší ze všeho.

Kristýna: Jé, no tak to uděláme spolu!

Zdena: Ale ne ne ne, já to zvládnou sama, jenom jsem byla líná...

Kristýna: Líná? Dyť to je tolik práce, já nechápu, žes nám normálně neřekla...

Zdena: A co? Ty bys potom přijela?

Kristýna: Tak... samozřejmě, mami, že bych ti přijela pomoci. Kdybys řekla, že budeš malovat.

Zdena: No tak teď seš tady, a všechno je hotový.

Kristýna: Tos jela sama do Baumaxu, nakoupila sis válečky...

Zdena: Nemusíš do Baumaxu, stačí, když zajdeš do sklepa a trochu se prohrabeš tím haraburdím. Já myslím, že spousta je toho ještě po Václavovi, to von tady už velkoryse zanechal.

Eliška se balí do deky.

Zdena (*pokr.*): Děvčata, tak jsem se koukla na youtube, že opráším ty starý vzpomínky na různý malování, klikla jsem na jedno video – a dovim se akorát to, že Indové milují tyrkysovou barvu. Tak jsem vypnula počítač a prostě jsem koupila barvu, namíchala jsem barvu, a je to.

Kristýna: Nádhera, mami, fakt nádhera.

Zdena: Akorát na strop teda jsem se vykašlala. Já si říkám, až to se mnou sekne a padnu mrtvá k zemi, voči do stropu – a budu řešit, jestli je vymalovanej, není vymalovanej?

Tma (*krátký posun v čase*)

Je slyšet jemně TV.

Zdena (*ke Kristýně*): A kde je Milan? Pořád někde kmitá?

Kristýna: Von přijede. Ještě musel do kanclu, zejtra ráno podepisují jednu důležitou smlouvu, tak si vymysleli na poslední chvíli ještě takovou rychlou poradou.

Pauza.

Zdena: No tak když jde o důležitou smlouvu...

Pauza.

Kristýna: Mohli to vyřešit dřív než v neděli odpoledne. Vůbec to nebylo v plánu – jeden z nich kvůli tomu jel dřív z chalupy! Někdy mám pocit, že z toho už fakt magořej.

Pauza. Zdena se zasměje a škrábe se na krku.

Eliška: To musí bejt utrpení – (*Vypne ovladačem TV.*) když seš jediná na světě v úplným normálu a všude kolem tebe jsou jenom magoři. Ne?

Zdena (*ke Kristýně*): A jak přijede, když máš auto ty?

Kristýna: Koupili jsme teď ještě jedno do firmy, tak si ho půjčí.

Zdena (*se smíchem*): Solární baroni expandují.

Kristýna: Mami, prosímte, neříkej „solární baroni“, dyť jsme si o tom...

Zdena: Já vím!

Kristýna: Má to na talíři každý den...

Zdena: Já bych to před ním neřekla. (*Pauza.*) Když jsme ale teda u toho talíře – Kristy, nedáš si něco? My jsme s Eliškou už jedly. Udělala jsem zapečený lilek, ještě toho hromada zbyla.

Kristýna: Děkuju, mami, já jsem taky najezená. Měli jsme s Milanem ještě normálně oběd, než jel.

Zdenka: Jo? A co jste měli?

Kristýna: Dušený jehněčí se zeleninou. Maso jíme jenom v neděli.

Zdena: Aha... Tak co třeba zákusek? Nedáš si zákusek?

Kristýna: Možná později, mami, seš hodná. Já myslím, že Milan, až přijde, tak něco sladkýho ocení.

Zdena: A nejsi nachlazená?

Kristýna: Nachlazená? Proč?

Zdena: Máš takovej jinej, divnej hlas.

Kristýna: Jinej hlas? (*Rozpačitě se otočí na Elišku.*) Eliško, mám jinej hlas?

Eliška: To máš ale pořád, ne?

Kristýna se křečovitě zasměje.

Zdena: Jo? (*Zasměje se.*) Tak asi... jak jsi tady dlouho nebyla. Já už zapomínám.

Kristýna: Dyť se snažím, mami. Dyť jsem tady nebyla... já nevím, jak je to dlouho? Dva měsíce?

Zdena: No tak vidíš. (*Pauza.*) Já skočím pro ty zákusky, jo? Třeba si Milan dá.

Kristýna: Ale on tady není.

Zdena: No není – ale říkala jsi, že přijede!

Kristýna: No to jo, ale...

Zdena: Tak já je přinesu, a až Milan přijde, tak jako když je najde. Nebo to je blbý?

Eliška se zasměje.

Kristýna: Ne, to ne... Ne, je to dobrý.

Zdena: Já chodím do té cukrárny tady kousek. Dávám si tam občas kávu, se sladkým to nepřeháním, ale maj tam toho pistáciovýho Mozarta a tomu se nedá odolat. Představte si – jak jsou tady tedka všude ti Mongolci, oni tam do té cukrárny choděj taky! Oni totiž Mongolové v Mongolsku žádný cukrárny nemaj. Zákusek nebo dort – to Mongolům v Mongolsku vůbec nic neříká! Ale jak to objevili tady, můžou se po tom utlouct. (*Směje se.*)

Kristýna: A vono... jich těch Mongolů je tady teď nějak víc?

Eliška: Jo, to je teď taková nová migrační vlna. Podporuje to i Babiš...

Zdena: No jo, tihle se Babišovi hoděj.

Eliška: Ukrajinci začínaj docházet.

Zdena: Voni nemaj svý jistý tak jako lidi tady, takovou pokoru u Čechů neuvidíš. Věra, vzpomínáš si, jak tě učila dějepis...

Kristýna: Jo, Hyklovka... (*Směje se.*)

Zdena: Tak ta má dva kluky ve třídě, jmenujou se... Cachia a Amadu. Choděj pořád spolu, že, vídám je občas ve městě, jak choděj, ještě s dalšíma od nich, ale to nejsou žádný chuligáni, žádná divoká parta, ne jak ty naše děcka, co zevlujou před samoobsluhou s flaškou piva... ježíšikriste, já už tady žvaním jak nějaká stará Blažková, a navíc je ze mě pozitivní rasista. No jo, no. Tak zaplaťpánbu že pozitivní, ne? Protože, co je pozitivní, to je dobrý – Ježíš, pořád melu! Jdu pro zákusky – dáš si kafe?

Kristýna: A tak kafe si dám ráda.

Zdena: Anebo čaj? Řeklas kafe, tak kafe. Eli, ty máš všechno?

Eliška: Já jsem v pohodě, mami.

Zdena: Na mě to nějak padlo, holky. Málem bych řekla, že jsem vynervovaná. Ale proč bych, do prdele, měla bejt vynervovaná, že? Mně se to asi jenom zdá. Děvčata, já jsem tak ráda, že vás tady mám.

Tma (Zdena zmizí)

2

Světlo. Zůstaly Eliška s Kristýnou. Eliška na gauči stále kouká do mobilu, Kristýna v křesle. Chvilku je ticho.

Kristýna: Tak co, jak se máš?

Eliška: Dobrý.

Pauza.

Kristýna: Co kluci?

Eliška: Co by.

Kristýna: Scházíš se, nebo se rozcházíš?

Eliška: Teď zrovna ani jedno.

Kristýna (*popichuje*): Nepovídej – co se děje? (*Pauza.*) Jak se jmenoval takovej ten... jak ses s ním rozešla dvakrát?

Eliška: Nerozešla, ale to je jedno.

Kristýna: No jak's mezitím chodila s tím muzikantem.

Eliška: To nebyly rozchody. Teda ten druhý jo, ale...

Kristýna: Je to složitý, co? Já vím.

Eliška: Jo, je to složitý. To je jedno.

Pauza.

Kristýna: A kdy zase budete mít ve škole nějakou výstavu?

Eliška: Na jaře, jako loni.

Kristýna: To je škoda, že už nemaluješ. Neměla bys zas chuť něco malovat?

Eliška: Ne.

Kristýna: Spíš tě baví takový ty... jak tomu říkáte – instalace?

Eliška: Tak, studuju intermédia.

Kristýna: Já vim.

Ticho. Kristýna se podívá na hodinky, drobná akupresura spánku.

Kristýna: Co říkáš na tu bílou tady?

Eliška: Lepší než oranžová.

Kristýna: To si taky myslím.

Ticho. Kristýna se nadechne, vydechne.

Kristýna: A s kým si tam teda píšeš?

Eliška (*po pauze*): Odpovídám na komentáře pod jednou akcí.

Kristýna: Jakou akcí?

Eliška (*po pauze*): Takovou akcí prostě...

Eliška odloží telefon a koukne na Kristýnu. Ale její tón je trochu nucený.

Eliška: Co ty?

Kristýna: Já? Taky dobrý.

Eliška: A?

Kristýna: Co „a“?

Eliška: Jsem myslela, že si chceš povídat.

Kristýna: To chci.

Eliška: Tak super. Tak skvělý, že si povídáme. (*Otočí se zpět do mobilu.*)

Kristýna: Eliško, nebuď taková....

Eliška se podívá na Kristýnu.

Tma (*zní TV počasí*)

3

Přibude Zdena. Eliška a Zdena na gauči, Kristýna v křesle, míchá si kafe. Eliščina deka je už odložená. Láhev piva na stole. Zdena mluví pořád trochu z nervozity.

Zdena: Už jsem se na to nemohla dívat. Člověk zapne televizi, kouká na všechny ty lidi v oranžových nebo zelených interiérech... potom tu telku vypneš, rozhlídneš se kolem sebe a vidíš to samý, jak kdybys v tom seriálu furt byla!

Eliška: Proč se na to teda koukáš, když se ti to nelíbí?

Zdena: Já neříkám, že se mně to nelíbí.

Eliška: Tak co teda říkáš?

Zdena: Já se na to ráda dívám – ale z dálky. Tak je to pitomý, to je jasné. Křížovka je taky pitomá a taky ji vyluštíš.

Kristýna: Je pravda, že bys mohla koukat i na něco, co je na tvoji úrovni.

Zdena: Na mojí úrovni. Přestaň s mojí úrovni, tu řeším od svých šestnácti let denodenně, tak si vod ní chci aspoň u té televize vydechnout!

Kristýna: Vydechnout můžeš i u Netflixu. (*Přisedne si na gauč.*) Nechceš vod Ježíška Netflix? Tam je spousta super seriálů – a můžeš se u toho zdokonalovat v angličtině!

Zdena: Říkala jsem, že si chci vydechnout, né se zdokonalovat v angličtině!

Kristýna: Mami...

Eliška (*vstoupí do toho*): No, třeba „Mr. Robot“ tě moc vydechnout nenechá.

Kristýna: Jasně...

Zdena: Co to je? Já znám jenom robota Emila, to je takovej seriál pro děcka z šedesátých let... (*Přisedne si do křesla.*)

Kristýna: „Mr. Robot“ možná ne, ale o tom to právě je, že na Netflixu si každej najde něco.

Eliška (*přítaká ironicky*): Jo. Klikáš na to, co tě baví, a Netflix si o tobě získává informace, na základě kterých ti potom nabízí to, co se ti bude líbit. Každě si sice přijde na to svý, ale zároveň nikdo nekouká na to samý, a i když kouká, tak ne v ten samej čas, což se zdá jako skvělá věc, protože máme přece bezmeznou svobodu a volnost, ale ve skutečnosti to narušuje sdílený prostor, což je elementárně důležitá věc pro pocit společné kultury.

Kristýna (*skočí jí do řeči*): Wow. Dobře, Eliško, nemusíš tady předvádět, jak...

Eliška (*skočí jí do řeči*): Viděla's „Black Mirror“?

Kristýna: Jo, viděla jsem nějaký díly. A viděla jsem je stoprocentně v úplně jiný čas, než jsi je viděla ty...

Eliška: V jednom z těch dílů dokonce – si dopředu určuješ, jak ten díl skončí. Takže každě, kdo se na to kouká, vlastně viděl svou vlastní verzi. Všichni jsou izolovaní ve svém vlastním zážitku, kterej je sice relativně individuální, ale ty za tuhle svou individualitu platíš tím, že nemáš s kým ten zážitek sdílet.

Zdena: Díky, mistře! No Eli nezlob se, ale že tohle říkáš zrovna ty, která furt čumíš do toho svého mobilu, odpojená od všeho, co se děje kolem tebe. Bože, já se ptám, kde je to sdílení?

Kristýna: To je kulturní soudržnost podle naší Elišky.

Eliška: Ha ha ha.

Kristýna: K smíchu to je, to je pravda.

Přirozená dlouhá pauza. Kristýna se otočí na Zdenu.

Kristýna: A co mládež u vás ve škole?

Zdena: Mládež? Mládež nerušeně dospívá.

Kristýna: Aha. Nerušeně? Tak to maj štěstí...

Ozve se zvonek, přeruší Kristýnu v řeči.

Zdena: To bude Milan! (Vstává.)

Kristýna: Mám jít otevřít?

Zdena: Sed', já otevřu sama.

Tma

Malá prodleva, pak světlo: Zdena se vrací a sedá si do křesla, sestava je nezměněna, Milan tu není.

Kristýna: Proud? A je to v celý ulici?

Zdena: To von se přišel zeptat, jestli svítíme. Tak jsem rozsvítila v předsíni, a svítíme...

Kristýna: Tak jim asi normálně bouchly pojistky, ne?

Zdena: To prej zkoušel.

Kristýna: Až přijde Milan, tak ho tam můžu poslat. On bude vědět.

Zdena: Prosímtě, přijde utahanej z práce. Nech ho voddychnout, Milana. Kristýno, když tady Milan není... Můžu se ptát? Jak jste na tom?

Kristýna: No...(Odkládá hrnek.) Nemáme žádný nový zprávy. Snažíme se.

Zdena: Hmmm. Snažíte se.

Kristýna: Ale je to celkem naprd. Jako ne naprd, spíš na mrtvým bodě. Doktorka je strašně fajn, taková pozitivní, přitom nohama na zemi. Říká, že prej jsme si vzpomněli trochu pozdě, což je pravda, ale nic není ztracený.

Zdena: Děcka můžeš mít i po čtyřicítce. Tím chci říct, že současná medicína vám dává naději víc než dřív, a taky můžete zkusit to umělý oplodnění.

Eliška: Ach jo.

Zdena: Co je, Eli?

Eliška: Nic.

Zdena: Nic. *(Pauza. Napije se piva.)* Jo, Eli... Přišly ti sem nějaký pozvánky na vernisáže, dala jsem je do kuchyně na mikrovlnku.

Eliška: To jsou kretěni, voni to pořád posílaj na trvalý bydliště, navíc je úplně zbytečný tyhle věci rozesílat poštou.

Zdena: No, a na té poště máš zas dopis do vlastních rukou. Poštačka mně říkala, že je to dopis se zeleným proužkem, tak jsem ti prodloužila lhůtu k vyzvednutí. Ale měla bys tam zajít co nejdřív.

Kristýna: A stalo se něco?

Eliška *(ke Zdeně)*: Jo, promiň, vezmu si to tam zítra, než pojedu do Prahy.

Zdena: To je dobrý, já jsem ráda, že aspoň podle barvy proužku vím, co se s tebou v tom světě děje.

Kristýna: Co je zelenej proužek?

Eliška se napije čaje.

Zdena: Prosím pěkně, zelenej je veřejná správa, červeney policie a modrej, to je celkem dobrý, to mívá jen takovej informativní charakter.

Kristýna: Jakože nuda.

Zdena: Úplná nuda, ale tyhle nudný obálky naší Elišce vůbec nechodí. Známe jenom ty se zeleným proužkem.

Kristýna: A konkrétně jde teda o co?

Pauza.

Zdena: Tušíš tak nějak aspoň, kolik to bude tentokrát?

Eliška: Kolik bude co?

Zdena: Předpokládám, že ti posílají pokutu za nějakou další demonstraci...?

Eliška: Ne, mami, za demonstrace pokuty opravdu nechoděj, ale klidně ti to vysvětlím ještě jednou...

Zdena: Tak promiň, Eli. Za „přímou akci“. Ještě jedna obálka do vlastních rukou, a už si to budu pamatovat.

Kristýna: A kdes teda byla?

Eliška: Nejspíš půjde o to rypadlo.

Kristýna: Nepovídej – to jak to bylo před čtrnácti dnama na facebooku?

Eliška: Tys to viděla?

Kristýna: Blokovali rypadlo v dole. Viděla jsem z toho i fotky – kdybych věděla, žeš tam byla, tak se podívám líp!

Zdena: Kristepane, tak si mám nakonec pořídit ten facebook, abych mohla sledovat, co kde má dcera provádí?

Eliška: Prosím ne, mami.

Zdena: Tak co mám dělat, když mně sama nic neřekneš? Neumím jen tak bejt a čekat na to, až mně zas někdo řekne, kdes co vyváděla.

Eliška: A že jsem to přežila – to je přece dobrá zpráva.

Zdena: Nežertuj, Eliško. Já se o tebe opravdu bojím.

Kristýna: Tím ji nedojmeš, mami.

Zdena (*pokračuje plynule směrem ke Kristýně*): Vždycky, když se dovím, že někde blokují nějaký důl, tak si říkám, jestli tam náhodou není. Jak mám vědět, že není? Nic mně neříká. Přesně

jako posledně v létě: pamatuju si, jak si voláme – „Dobře se mám, nic mně neschází, všechno jasné, neměj starost mami, ale dyť jo, mami, jasné jasné, dobrý dobrý, ahoj ahoj.“ A druhý den ji policajt sundává z trojnožky. Proč? (*Otočí se k Elišce.*) Proč to musíš být vždycky ty? Já chápu, že chceš projevit názor, odvalu postavit se něčemu, s čím nesouhlasíš. Rozumím, že to je věc řekněme nějakýho happeningu, něčeho, co je vzrušující – jste mladí, lepíte se k silnici, lezete na rypadlo, konečně Václav byl taky takovej, ten byl horší než ty. Proč ty geny choděj zrovna po takovýchhle věcech? Já trnu, co se stane. Dyť si můžeš rozbít hlavu, nebo dostaneš pendrekem...

Eliška: Pendrek už se nepoužívá.

Zdena: Někam spadneš, můžeš si zlomit páteř!

Eliška: Děláš z toho fakt velký drama.

Zdena: Lepší dělat z toho drama teď, než až bude pozdě.

Eliška (*posměšně*): Preventivně.

Kristýna: Mami, už jsi někdy viděla nějakýho takovýho šílence, jako je Eliška, kterej se zhroutil pod tíhou mateřských obav o svoje bezpečí? No ne, schválně mně řekni...

Zdena: Tak nemám říkat nic? Mám to nechat tak?

Kristýna: Já neříkám, ať to necháš tak, akorát...

Zdena: Co akorát?

Kristýna: Fmmm...

Pauza.

Zdena: A co ty pokuty??

Eliška: Ty pokuty jsem samozřejmě připravená za sebe platit.

Zdena: A z čeho?

Eliška: Na nějaký díl z těch výdajů se...

Zdena (*do Eliščiny řeči*): Výdajů! Tomu se teď říká výdaje?

Eliška: ...skládaj všichni z hnutí... a na zbytek si klidně vydělám.

Zdena: Klidně vydělám. A to „klidně“ má teda znamenat, že tuhle možnost velkoryse nabízíš – chápu to správně?

Kristýna: Eliško, tak když si takhle „klidně vyděláš“, řekni mně, proč si sama neplatíš i ten nájem v Praze?

Eliška: Můžu si ho platit. A hlavně nevím, proč se z toho mám zodpovídat zrovna tobě...?

Zdena: Eli, tak my dvě jsme se snad spolu bavily o tom, že nemůžeš. Že při náročném studiu, aby mělo smysl a aby k něčemu vypadalo, je přirozený tě podpořit, protože všechny výdaje prostě nemůžeš přivýdělkem vyřešit.

Eliška mlčí.

Kristýna: Takže proč k nim nepřidat ještě pokuty za aktivistický potyčky v dolech.

Eliško: Teď mluvíš hrozně hloupě. *(Balí si cigaretu.)*

Kristýna: A co je na tom hloupýho? Máma ti pomáhá platit náklady na život, bydlení, studium, což je hezký a logický, já na tvém místě bych byla v sedmém nebi. Tobě to ale evidentně nestačí...

Eliško *(do její řeči)*: To není pravda.

Kristýna: ...a musíš tomu ještě přidávat. Takže já říkám, že někdo jinej musí platit za něco, co se týká tebe – a hnedka mluvím hloupě.

Eliška: Hloupý je to, že... si neuvědomuješ, že o tom víš úplně kulový. Říkáš tomu potyčky, bez jakýhokoli kontextu.

Zdena: Kontext je složitěj.

Kristýna: Jedna část toho kontextu jsou prachy, který nejdou z tvý kapsy – to je všechno, co říkám. Dospělost, Eliško, zodpovědnost – znáš tyhle slova?

Eliška: A já ti říkám, že nemusej chodit ani z vaší, protože existují i jiné formy solidarity, než je ta rodinná. Solidarita, znáš tohle slovo?

Kristýna: A tyhle formy solidarity... ti dokážou zaplatit bydlení v Praze?

Eliška: Tak budu bydlet jinak.

Kristýna: Jak?

Tma

4

Světlo. Milan v křesle, Zdena a Eliška na gauči, Kristýna na židli. Milanův vstup in medias res, rovnou do hovoru. Všichni už v pohybech s určitou intenzitou hlasu a živých gestech.

Zdena: Ano, ano... *(Průběžně přitakává do další Milanovy řeči.)*

Milan: Vždycky jsem si říkal, jak využít ten prostor za panelem, jo, na těch solárních polích, aby byl k užítu a jenom tak tam plonkově neležel ladem.

Zdena: Chápu...

Milan: Ty panely... když jsou ty panely na zemědělsky využitelný půdě, tak lidi to celkem voprávněně dráždí...

Zdena: S tím souhlasím...

Milan: ...protože za tou tenkou deskou, která je pokrytá milimetrovou vrstvou křemíku, je jenom stín. Prázdná, a nic víc.

Zdena: No ano.

Milan *(ke Zdeně)*: A když bys je chtěla umisťovat třeba na střechy domů – to je pro podnikání málo.

Zdena: Rozumím, rozumím.

Milan: Teď třeba jeden Číňan, co učí na univerzitě...

Kristýna *(napoví)*: V Kuvajtu.

Milan: ...v Kuvajtu, dal za ty panely malý vodní nádrže a využil to zbytkový teplo a ten prostor na čištění vody. Trochu jako moka konvička: teplo prožene vodu filtrem, a tím ji odsolí, aby byla pitná. Přitom na fotovoltaické výkon těch panelů to nemá žádný vliv...

Zdena: Aha!

Milan: ...je to jen takovej bonus! Ani kousek místa a energie nepřijde nazmar. Hele, mě třeba napadlo, jo, že by tam Eliška mohla dát nějaký ty sochy. Od sebe, od svých spolužáků, jo, aby

to aspoň na těch našich realizacích nějak oživila, abysme to měli jiný... Víš, jako taková solární galerie, jsem si říkal.

Zdena: Milane, fakt si nedáš pivo?

Milan: Děkuju, Zdeni, já bych pak nadejchal. *(I k ostatním.)* Ale fakt mě to potěšilo – že to napadlo i někoho druhýho. Že na tu od slunce odvrácenou stranu panelu myslí i někdo jinej než já. Vona je ve stínu... a přitom právě na týhle straně je nejvíc prostoru pro inovace! Nikdo se tam nedívá... Tak jsem si říkal, že třeba díky těm sochám by se tam lidi začali dívat. Že by to tu stranu tak jako zviditelnilo... To by mi přišlo celkem hezký gesto. Takovej náš příspěvek do debaty o využití těch plonkových míst, na který dneska vůbec nemyslíme.

Malá mrtvá chvíle. Milan si ale vystačí.

Milan: A teď jsem četl, že v Třeboni prý Akademie věd zkoumá potravinářský a krmný využití řas. Jo?

Zdena: V Třeboni.

Milan: Třeba není nutný tu vodu čistit, ale můžeme tam naopak pěstovat řasy, třeba... třeba na krmení kaprů... Je to podle mě docela příležitost. Pro někoho...

Kristýna: No, kdybys za ty panely chtěl dát Eliny sochy, tak bys asi moc nepochodil. Už jich moc nedělá, pomalu se z ní stává profesionální aktivistka.

Eliška: Ha ha ha.

Kristýna: Teda až na ten zdroj příjmů.

Zdena: Kristýno...!

Kristýna: Ale mohla by na tý odvrácené straně udělat přednášku o tom, jak změnit systém!

Zdena: Kristýno, takhle nemluv. Eliška poctivě studuje, to zas nemůžeš takhle... Tak ji nech bejt!

Eliška Zdenu ani nenechá a mluví přes ni.

Eliška: Nikdy jsem nedělala sochy, ale objekty a instalace. A je pravda, že ve světě přehlaceným komoditama to už možná opravdu pomalu ztrácí smysl...

Kristýna *(ušklíbne se)*: Svět přehlacenej komoditama – Marx Marx...

Milan: Ne, ale já si fakt myslím, že by to bylo fajn. Nebo u nás ve firmě, Eliško, v naší vstupní hale – tam by na něco takovýho určitě bylo místo. Mohlo by to klidně bejt i nějaký video nebo...

Kristýna: Video s Marxem.

Milan: Určitě bysme na to našli i nějaký peníze ve fondu. To bysme určitě našli.

Kristýna: Víš co, zlato? Nezatěžuj se takovejma věcmama, uvolni se trochu...

Milan: Já jsem uvolněnej.

Zdena se zasměje a prozpěvuje si, Eliška si sundá mikinu.

Kristýna: Protože zatímco tak hezky myslíš na uměleckej rozvoj svojí švagrový, tak ona přemýšlí, jak všechny podnikatele – vlastně tím pádem i tebe – vyvlastnit nebo vykastrovat a pověsit na lampy.

Eliška: Ok, boomer.

Kristýna: Co? To je jediný, co z tebe vypadne?

Pauzička. Eliška nastoupí klidněji, s jakýmsi rozmyslem.

Eliška: Promiň, ale mluvit tady o věšení lidí mi přijde úplně mimo. Já přece neříkám, že je to o boji s lidma, ale o boji s určitýma principama. Jediný, co říkám, je, že volnej obchod, což je by-the-way spíš utopickéj tržní fundamentalismus... nám s klimatickou spravedlností moc nepomůže, dokonce...

Kristýna (*přes Elišku*): Utopickéj tržní fundamentalismus... Co je to za pojmy?

Milan (*průběžně*): Počkej, tak nech ji domluvit...

Kristýna gestem naznačí „Už mlčím“.

Eliška (*pokračuje*): ...dokonce ani když nabízí zázračný technologický řešení. To je jasný, dycky se najde nějaká univerzita, co začne za prachy fosilní lobby vytrubovat nějaký geniální nápady, jak pumpovat uhlík z atmosféry zpátky do země nebo jak natáhnout rozptýlnou fólii do stratosféry a tím zázračně ochladit planetu. Takže žádný stres – můžeme pokračovat jako doposad, to znamená vytvářet umělý potřeby a konejšit je novými produktama, protože tohle je právě to, co kapitalismus dovede nejlíp. Nedokázali jsme vyřešit hladomory – mimo jiné právě kvůli nadměrné konzumaci masa – ale gigantická fólie vznášející se nad zemí má bejt realistický řešení globálních změn klimatu...

Kristýna: Ale to jehněčí bylo dneska dobrý...

Milan: Hele, teď ale mícháš hrušky s jabkama...

Zdena (*do jeho řeči*): Kdo?

Milan: ...takhle to nemůžeš říkat. Fotovoltaika je jedním z pilířů energetiky z obnovitelných zdrojů, to přece není žádný experiment placený fosilní lobby...

Eliška: To jsem neřekla. Já jenom nechápu tadyto hledání každého prázdného místa, kam by se šlo vmezeřit s nějakou jakože „inovací“, namísto toho, abysme se pokusili si představit jinou společnost... Protože kapitalismus má prostě jiný prvořadý cíle než klimatickou spravedlnost.

Kristýna: Promiň, ale teď fakt už zniš, jak kdybys hledala vnitřního nepřítele i uprostřed vlastní rodiny.

Eliška: Dyť se pokouším to vysvětlit.

Kristýna: Přednášíš tady o kapitalismu už teda vopravdu jak na hodinách marx-leninismu...

Eliška (*souběžně*): Já o tom nechtěla mluvit...

Kristýna: Že to musí poslouchat Milan nebo já, to ještě překousnu, my už jsme od lidí zvyklí na ledacos – ale že to musí poslouchat i naše máma, která v té době žila... V době, kdy se z týhle nauky zkoušelo na každý vysoký škole a když's to neuměla, tak tě z té školy prostě vyhlili a neptali se...

Eliška: To je snad normální princip ve školství, že když neumíš na zkoušku, tak tě vylijou.

Milan se uchechtne a kroutí hlavou.

Kristýna: Říkám ti, že tenhle předmět byl na každý škole, protože tahle doktrína tu byla součástí režimu, kterej nepohodlný lidi zavíral do kriminálů!

Zdena: Tak už se holky nehádejte.

Kristýna (*překvapena, že máma není na její straně*): Cože?

Eliška: Já se vůbec nehádám.

Kristýna: Ty se nehádáš, ty jenom provokuješ. Aspoň před mámou by ses mohla s těmahle řečma hlídat.

Eliška: Opakuju, že já jsem s tím nezačala.

Pauza.

Kristýna: Není tady nějaká zima?

Zdena: Já mám puštěnej radiátor. Netopí to dobře?

Kristýna: To je dobrý, mami. Není to tak hrozný. Já si podám bundu, jsem nějak poslední dobou hrozně zimomřivá. *(Milanovi jízlivě)* Taková chladná, že?

Tma *(poskok v čase)*

Kristýna sedí na gauči zabalená v bundě. Zdena také na gauči, Milan se vrtá v ovladači, Eliška v předsini mobilem fotí jakýsi dokument.

Zdena: Jenže se začíná ukazovat, že jeho otec má ještě druhý život, a to na internetu, kde se projevuje jako velicej rasista a homofob a ventiluje různý temný stránky, o kterých normálně nikdo nevěděl. Ten druhý chlapeček se jmenuje Theo, a ten zas vyrůstá úplně bez otce – oběma těm klukům je asi dvanáct let. Ten Theo je citlivej, inteligentní, ale nemá žádný kamarády a žije v tak strašlivý psýše z toho domova, že se prostě rozhodne, že se upije k smrti. A tihle dva kluci jak kdyby se v tý svý vyděděnosti hledali a našli, a teď si představ, najdou takovej prostor za jídelnou, za starou skříní, tam někde na odvrácené straně, za hajzlíkem, kde se musíš protáhnout úplně malinkou škvírečkou, tu škvírečku oni zacpou nějakejma polštářema a nanesou si tam vždycky nějaký alkoholy... je to horror...

Tma

Eliška v „meziprostoru“ sbírá ze země solené tyčinky, Kristýna stojí před židlí naproti, Milan a Zdena na gauči. Zdena bolí hlava. Úplná změna tématu i nálady: poskočili jsme do hádky v její už dost vyhrocený moment, Kristýna i Eliška mluví dost plamenně.

Kristýna: Promiň, ale já si prostě myslím, že se v té svojí bublině podporujete v totálních bludech.

Eliška: A ty teda nežiješ v žádné bublině...

Kristýna: Žiju. Ale ne v rámci party, která by se vzájemně utvrzovala ve svojí pravdě.

Eliška: Jasně, žít v izolaci je lepší, že?

Milan: Kristy, ale tak dyť je mladá. Mladý člověk má právo formulovat svůj pohled na svět. Tys taky byla... mladá, ne? Mladý člověk potřebuje svobodu.

Kristýna si sedá na židli.

Kristýna: A co to je za svobodu, která spočívá v tom, že bereš svobodu druhému? Nech ji mluvit ještě dvě minuty, a hned přijdou na řadu regulace!

Zdena: Nekřičte tady! Už mě z toho začíná bolet hlava! Kristy, už to začínáš opravdu přehánět.

Eliška (*posměšně*): „Začínáš“ ...

Eliška si jde sednout do křesla. Milan si začíná pozpěvovat.

Kristýna: A kdo to posoudí? Máš pro mě připravenou záložní rodičovskou lekci? Máš pocit, že jich mezi náma bylo málo?

Milan: Kristy, prosím tě, stop. Co jsme si vo tomhle říkali? Prosímtě...

Kristýna: Co je? Říkám teď něco špatně?

Milan: Dyť jsme o tom mluvili, sakra.

Kristýna: Tak si to prosím příště dejme radši písemně, jo? Udělejme si podklady k tomu, jak se chovat na rodinné návštěvě. Udělejme to všichni ve vzájemné rodinné spolupráci, v tomhle jediným ta naše vzájemnost třeba bude fungovat. Ne?

Všichni mlčí.

Kristýna: Co je? Doufám, že jsem to neřekla nějakým nepřijatelným hlasem a někoho jsem tím nepobouřila! Co je?

Tma

Zní TV sport.

5

A zas všichni. Rovnou do Milanovy řeči, jsme zpátky ve staré koleji, akorát Milan a Zdena na gauči přehození. Klidná diskuze.

Milan: Prostě ohledně fotovoltaiky je v Česku strašně moc předsudků, to je potřeba změnit.

Eliška: Změnit je potřeba celý systém, a to od základu a komplexně.

Milan: Právě ti demonstranti můžou otevřít společnosti oči – no, a pak my přijdeme a nabídneme...

Eliška: Protože přežití na týhle planetě zkrátka není slučitelný s věčným růstem. My musíme hledat něco, na čem budou participovat všechny vrstvy společnosti a taky nelidský aktéři a podobně...

Milan: Naprostej souhlas. Jenže co je podstatný? Jestli do takovýho podniku chceš zaangažovat všechny lidi a všechny vrstvy, tak se jim musí jednoduše vyplatit. Lidi jsou prostě sobci. Nedělají nic jen tak.

Zdena: Promiň, „nelidský aktéři“? Nerozumím.

Eliška: Jako další formy života na téhle planetě.

Milan: Jasně, nejde jenom o lidi.

Eliška: Samozřejmě, lidi jsou ti, co za ten problém můžou, ale týká se bohužel i zvířat, hmyzu, půdních organismů...

Kristýna: Takže je potřeba zalarmovat i hmyz. *(Pauza.)* Zapojit hmyz do dialogu o řešení klimatické krize. Příště bude v Otázkách Václava Moravce sedět mšice.

Zdena *(směje se)*: A co motýle?

Milan: Kristýno, nezesměšňuj pořád, cokoli někdo řekne. Dyť sama víš, že hmyz...

Kristýna: Ale jo, jasně, hmyz. Když tady nebude hmyz, tak civilizace skončí během týdnů a měsíců, protože bez opylení zmizí rostliny a lidstvo vymře hladem, to víme všichni...

Zdena ovladačem vypne TV.

Milan: No právě, ona upozorňuje na reálnej problém. Haló! Ona upozorňuje na reálnej problém!

Eliška *(k Milanovi vděčně)*: Děkuju.

Milan: A ten problém bohužel začíná u nerozvážnosti lidí, kteří myslí dřív na svůj soukromej zájem a teprve potom na zájmy celýho společenství, potažmo celý planety. A neuvědomujou si, že tyhle zájmy, který maj v pořadí až jako druhý, už prostě po těch prvních vůbec nemusej přijít na řadu. Proto já říkám, že musí být sakra sexy investovat do zelených alternativ, musí to být výnosný, a naopak musí být sakra nesexy investovat do špinavé energie, a teprv potom se něco

pohne. Já se ptám, jak je možný, že i v současné situaci je druhé nejbohatší Čech člověk, který vlastní čistě jen uhelný zdroj.

Kristýna: A koho se ptáš? Já s tím neudělám vůbec nic.

Milan: Aha... Takže si sedneme na prdel a nebudeme nic dělat, jo?

Kristýna: No tak se přivaž tady s Eliškou k nějakému dalšímu rypadlu. Nebo si ji rovnou vem za ženu – protože ona teď nějakýho sponzora bude určitě potřebovat!

Milan: Teď seš fakt trapná.

Pauza.

Eliška: Kristýna je totiž už od nejranějšího věku velmi zodpovědná, což praktikuje zejména tím, že se v životě o nic nesnaží, protože kdo nic nedělá, nic nepokazí, že?

Drobná prodleva. Milan se nadechne a opět najede do svojí přednášky.

Milan: Podívejte se na Německo. Naše politická kultura je ve srovnání se západem sto let za vopícema. Já to vím, protože v energetice podnikám a všechny ty věci na mě dopadají přímo. Víím, jak nastavený je to v České republice s dotacema, už o ně ani nežádám, (*Směrem ke Kristýně* –) ty to víš, protože to nemá smysl – kvůli pár debilům, jaký jsou ale i v jakýmkoli jiným podnikání, jsme paušálně získali obraz nějakých solárních ekobaronů, který chtějí zneužít systém a vysát z něj pro sebe co to jde. Přitom: dělám já to pro sebe? Já makám sedm dní v týdnu, a neplatím daně v Monaku ani v Portugalsku, ale platím je u nás, velká část zisku jde znova do firmy, do účetnictví, do fundraisingu – co z toho vidím já? Stát a politici musej pochopit, že já to nedělám pro sebe. Že tu podporu potřebuju pro to, aby se nám všem tady žilo líp!

Zdena: Ano... ano...

Milan: Ano, díky tomu, co dělám, týhle planetě ročně ušetřím miliony tun CO₂. Sorry, ale tak to je. Děláme energii z obnovitelných zdrojů, přicházíme s konkrétním řešením, který dokážeme kompletně zrealizovat.

Kristýna: Milane, prosimtě, co to tady říkáš?

Milan: Dobře, no tak ne kompletně. Ne kompletně, u těch solárů je samozřejmě problém s tím, že nejsou stabilní a je ještě pořád potřeba vyrovňovat ty výkyvy i klasicky z elektrárny...

Zdena: Nedáš si zákusek, Milane?

Kristýna: Milane, zlato...

Milan: Proto tu budoucnost vidím v bateriích, v nějaké nové technologii, která zajistí uchování solární energie, a přitom bude taky ekologicky čistá. To je podle mě prioritní záležitost, do které je potřeba investovat. A tohle je potřeba vyřídit politikům.

Kristýna: Zlato...

Milan: Jaký zlato?

Zdena: Spíš měď, ne?

Kristýna: Tak jo. Posloucháš se teďka aspoň trochu?

Milan: A co? Není to snad pravda?

Kristýna: Jo, je to všechno pravda. Tohle všechno je potřeba vyřídit politikům. Ale taky je potřeba si uvědomit, že tady nejsme na veletrhu.

Milan: Já vím, že nejsme na veletrhu, však já normálně říkám, co si myslím...

Kristýna: Neříkáš to normálně, tady nikdo nemluví normálně! Se mně udělalo horko...

Zdena: Tak si tu bundu sundej, Kristy, když je ti teplo...

Kristýna: Všichni jenom omíláte nějaký fráze, který jste někde jinde slyšeli... Až mám skoro pocit, že tyhle řeči znám sama nazpaměť, a mohla bych tady, kdybych chtěla, odříkat úplně totéž. To je jak kdybyste říkali nějaký předepsaný repliky – vyber si, seš podnikatel v zelené energetice, seš podnikatel ve fosilním byznysu, seš občan ignorant, seš mladej aktivista, seš havlista, seš klausista, seš zemanovec, seš babišovec, seš neomarxista, seš křesťanská Evropa, a teď jak moc, jemně liberál, nebo trochu fašos? Vyber si, a pak mluv a mluv a mluv a mluv, mel si to svoje pořád dokola a měj pocit, že mluvíš s lidma! Já už to nemůžu poslouchat. Nějak jsem doufala, že aspoň tady u mámy si nebudu připadat jak na nějakém fóru o problematice alternativních energií, jako na nějakém veřejném plénu o udržitelném rozvoji...

Eliška: Ale to vůbec není o udržitelném rozvoji. Jenom dokazuješ, že vlastně nechápeš podstatu toho problému. Protože nejde o žádný rozvoj, rozvoj je pořád spojený s kapitalistickou ideologií růstu, ale život planety není slučitelný s věčným růstem, takže je potřeba nerůst!

Kristýna: Přesně! Předvádíš to úplně přesně, Eliško, ty samý kolovrátky, jen zas pro změnu v tom melounským hávu...

Zdena: V jakým hávu?

Kristýna: V melounském hávu...

Milan (*věcně vysvětluje*): Melounství, to je takovej termín, kterej znamená, když seš vevnitř rudá a jenom zvenčí zelená.

Kristýna: Už si tady prosím nevysvětlujme žádný termíny, žádnou terminologii ani ideologii...

Eliška (*už křičí*): Dyť jsi to slovo použila ty! To snad není možný, dyť jsi úplně...

Kristýna (*křičí*): To je mi úplně jedno, že jsem to použila já. Použila jsem to proto, že jsem se chytla do té samý pasti, jenže mě už tyhlety řeči vážně zmáhají, a to říkám opravdu mírně...

Eliška (*do její řeči*): Mírně, jo aha.

Kristýna: ...protože se v podstatě hádat nechci, v podstatě mě dost zmáhají i veškerý tyhle hádky, protože nikam nevedou. Dyť mně už se o tom i zdává – teď se mně zdálo, že jedu autem a kolem té dálnice vidím billboardy. Jeden za druhým, a na každým z nich je Milanův ksicht, jak kdyby to byla nějaká reklamní kampaň, předvolební kampaň, reklama na politickou stranu s Milanem v čele!

Zdeně začne zvonit mobil.

Milan: Aha, a co tím chceš říct?

Kristýna: To já nevím. Mami, zvoní ti telefon.

Zdena: To je neznámý číslo, já to nechám zvonit.

Zdenin telefon zvoní a zvoní.

Tma

Světlo: prázdná scéna, všichni jsou pryč.

Tma

6

Světlo. Všichni jsou zpět – Kristýna a Zdena si něco řeší v mobilech, Milan si čte sobotní noviny, Eliška sedí v křesle a je zadumaná. Dlouhé ticho, občas je slyšet cinknutí zprávy z messengeru. Tón debaty se uklidnil, jako by začínala trochu od znovu.

Eliška: Ty tady mluvíš o tom, jak neautenticky mluvíme... že používáme věty jako ze scénáře nebo jak jsi to...

Kristýna: Protože nemluvíte za sebe. Jste hlásnou troubou cizích názorů...

Eliška. Mohla bys mě nechat domluvit? Víš, co si myslím já?

Kristýna: Pouč mě, prosím tě.

Eliška: Ne, já tě nechci poučovat a tvářit se, že jsem nejchytřejší. Však dělej, jak myslíš, každé má svoji cestu, pro tebe je asi teď důležitější tvůj komfort, což chápu... Nebo nechápu, ale respektuju...

Kristýna: O jakém komfortu mluvíš?

Eliška: Prostě chceš, aby... Ty a vlastně celá Tvoje generace...

Kristýna: Generace??

Eliška: Jo, chcete hlavně to, aby vám byly věci příjemné. Ale kdyby to viděl každý takhle, tak se nestane nic.

Kristýna: Tak jo. Tak tady po sobě budem házet generacema? Jasně, tak já jsem boomer, a seš se mnou hotová. Dyť to je směšný! Myslíš si, že je nám s Milanem jedno, jak třeba bude vyrůstat naše dítě?

Zdena se napije piva, vstane a jde zalít kytku.

Kristýna: Ale vy tomu nepomáháte, protože se projevujete jak malý haranti a ve výsledku spíš odrazujete někoho, kdo by třeba i chtěl poslouchat. Podívej se... Já ti rozumím – dobře víš, že jsem kdysi taky měla svoje pokusy se sebou..., ale potom mně došlo, že je v tom hrozně moc pýchy a všechno to tlachání s kámošema o lepším světě bylo jen záminkou, abysme se mohli cítit nadřazení.

Eliška: Jasně...

Kristýna: Jaký zas „jasně“? Co je to za povýšeneckou frázi? (*Směje se.*) Ty totiž přesně předvádíš, o čem tedka mluvím!

Eliška: Ty prostě necítíš povinnost zastávat žádný názor. Seš prostě členkou generace...

Kristýna: A zase to nálepkování generacema. Předpokládám, že ideálem té tvé generace je plácát se ve vztazích, jak kdyby nám bylo patnáct, když nám je ve skutečnosti dvacet pět, scházet a rozcházet se, přerušovat školu a navazovat školu, no jasně – začínat a končit pořád dokola úplně ve všem a se vším, a mezitím milostivě přijímat finanční podporu rodiny, kterou máme jinak úplně na háku.

Zdena se vrací sednout zpět na gauč.

Eliška: To říkáš ty mně?

Kristýna: Tím myslím tu rodinu. Ne tu podporu!

Eliška: Fakt musím tyhle ty řeči poslouchat zrovna od tebe?

Kristýna: No a co. Já v tvém věku jsem byla dávno na vlastních nohou!

Eliška: Bravo, ano, bravo! To je takovej výkon! Postavit se na vlastní nohy jako největší osobní meta! Nejskvělejší definice vašeho pojetí světa.

Kristýna: Jaký „vášeho“?

Eliška: To je vlastně vrchol všeho, co příslušník lidskýho druhu může v životě dosáhnout. Postavit se na vlastní nohy. Myslíte pouze na svoje blaho a o okolní svět se nestaráte, a přitom máte plnou hubu řeči o zodpovědnosti. Hlavně se neodchýlit z bezpečné, zaprděné cesty. Pohodlíčko, důvěrně známej smrádek. Jde o to, brzo si našetřit na půjčku na byt, ten pak pronajmout, začít stavět dům... A pak, když už je dům snů v řadě dalších domů snů postavenej, když už nová pračka pere a sušička suší, když je sprchovej kout dotmelenej, když podlaha vyhrívá a sada japonskejch nožů je kompletní, můžem se teprve zabývat světem okolo nás...

Kristýna: Tak jo, tak jo, zato ty seš hotovej asketa, že jo? Ty seš to andělsky čistý stvoření, který se živí ze vzduchu a poletuje úplně bez tíže, aby neničilo planetu krokama, i když teda na těch nohách má zrovna Nike tenisky...

Eliška: Ano, a žere želatinový medvídky! Na to nesmíš zapomenout, na želatinový medvídky! Samozřejmě, že nejsem čistá, nikdo není čistej, ale o to nejde – jde o to, jestli chcem

změnit pravidla, který nám znečišťují svědomí. A tady lidi jako Kristýna jsou s těmahle pravidlami náramně spokojení, dokavad' nezačnou vadit jejich pohodlí...

Kristýna: Posloucháš se, jak mluvíš? „Lidi jako Kristýna?“ Jsem tvoje sestra, nejsem žádnéj tvůj posranej vzorek. Vyrůstalas mně za zadkem, a když máma jela s třídou na lyže, tak jsem ti utírala i ten tvůj!

Eliška: Kdo se tě o to prosil?!

Kristýna: Co myslíš, kdo tady nechává po každé návštěvě obálku s penězma, ze které se platí i tvůj komfort... kdo ti posílá mail s kontaktem na dobrýho právníka, když si vzpomeneš, že máš sestru a že mě potřebuješ? Oháníš se zodpovědností jako nějakým vyšším principem, ale co je to za vyšší princip, když si sama v podstatě ten svůj zadek nedokážeš utřít, ani když seš dospělá, zůstávaj po tobě akorát pokuty a pořád si chodíš k mámě pro kapesný. Ty si myslíš, že já jsem úplnej idiot? Ty si myslíš, že nechápu nárůst CO₂? Ty si myslíš, že já chci žít ve světě, kde na hranicích střílejí ekologický migranty? Ale už mě unavuje, hrozně mě unavuje ta forma, kterou komunikujete. Nechápu, proč se spolu nemůžeme normálně bavit jako kdysi.

Eliška: My jsme se nikdy nebavili normálně.

Kristýna: Protože tohle není rodina, ale bitevní pole, kde každěj chce jenom prosazovat svoji pravdu a nikdo nikoho neposlouchá...

Eliška: Tak jasně, zase seš v naší rodině ty ta oběť. A když náhodou vypustím z úst, že mám environmentální žal, tak je ti to k smíchu.

Kristýna: Já nemám environmentální žal, já mám humánní žal. *(Pauza.)* Co si myslíte – že je pro mě lehký účastnit se těchhle rodinných sedánek? Koukat se na to, jak si tu každěj rozvíjí svou verzi světa? Ne, pro mě je tohleto depresivní. Protože to vidím všude kolem sebe. Vidím před sebou odlidštěnej svět – lidi, co si každěj svým rypákem hrabou svou vlastní chodbičku v hlíně, a svět je plnej takovejch chodbiček, který se spolu nepotkávají, a přitom nejsme krtci, ale lidi, lidi! A tak, kdo jinej teda by mi tu lidskost, tu opravdovou lidskost, když už ji nikde nevidím, měl připomenout, než ti nejbližší. Tak se to říká, ne? „Moji nejbližší.“ Myslíte si, že je to pro mě lehký, zkoušet se vrátit do týhle rodiny? Zkoušet se bavit s mámou, i když jsme spolu jeden čas nemluvily roky, trpělivě rozvíjet všechny ty sbližovací manévry, včetně pokusů vidět se i jindy než jenom o Vánocích a narozeninách? A potom přijít, když nejsou Vánoce ani narozeniny, dokonce ani Velikonoce, s upřímnou nadějí, že se můžeme pokoušet bavit úplně nesvátečně, normálně a hezky prostě jen proto, že jsme rodina...

Pauza.

Zdena: A tebe se tohle netýká?

Kristýna: Co se mě netýká?

Zdena: Tebe se netýká ten problém, o kterém mluvíš? (*Pauzička.*) Odepíšeš každého, kdo říká něco, co ti nevoní, odepíšeš ho s tím, že si razí svoji vlastní chodbičku – ale co provádíš ty, právě tímhle, co říkáš? Když je v debatě problém a ty se té debaty účastníš, nemůžeš říct, že je to problém těch druhých a tebe se netýká. Co je tohleto probůh za přístup?

Kristýna: Mami, prosím tě, nekřič.

Zdena nekřičela, ale tohle jí dodá. A trochu už křičí.

Zdena: Takže já křičím! A ještě ke všemu tady křičím, protože já jsem tady ten, kdo se chce hádat a kdo si tu razí svou vlastní chodbičku...

Kristýna: Tak to s tou chodbičkou pořád neopakuj...

Zdena: Promiň mi, promiň mi, teď budu chvíli mluvit já a možná u toho budu i křičet, tak se omlouvám dopředu. Myslíš si, že na tom, abysme se tady měli hezky, mně nezáleží, zrovna mně? Myslíš si, že ty jsi tady jediná, která má před naším setkáním křeče v břiše? Nejsi, miláčku, ale věř mi, že na dobré náladě člověku sakra nepřidá, když tady celou dobu meješ zadek Elišce, a přitom se tasiš s nějakýma obálkami, co tady pro ni necháváš. Já jsem se tě o ně nikdy neprosila. A... A... Ano, taky nejsem nadšená z toho, že se nebavíme v pohodě, ale co když nejde se bavit v pohodě? Co když v naší rodině, tak jako ve světě, není pohoda? A od toho jsme, jak jsi sama řekla, tvoji nejbližší, abysme se doprdele i o těžkých věcech spolu bavili – ale nemusíme se při tom válcovat a dělat ze sebe oběti konfliktu. Do prdele! Tak se nemusíme setkávat vůbec. Můžeš klidně odjet a ty peníze z obálek použít na něco jiného. Já to zvládnu i bez nich a Eliška taky. Co si myslíš, že jsi? Jestli chceš žít nikým nerušený život, tak klidně – támhle jsou dveře do tvé pohody!

Dlouhé mlčení. Kristýna poněkud zkrotla. Eliška vstane.

Eliška: Mami, nechceš vzít pivo? Já si jdu do kuchyně natočit trochu vody.

Zdena: Jestli tam ještě jedno je, tak mně ho vem. Děkuju, Eliško. Nechcete ještě někdo něco?

Milan: Já nic.

Kristýna: Já si dám taky vodu.

Tma

7

Eliška v křesle, ostatní v „meziprostoru“. Zdena sedí v předsíni, vyzuté kroksy, Kristýna je opřena zezadu o gauč, Milan střídavě kouká do mobilu a protahuje se.

Eliška: Podívej, já mluvím v rámci našeho hnutí skoro každý den o věcech, který vůbec nejsou příjemný, mně teda rozhodně ne, a říkám ty věci lidem, kteří je buď nechtěj poslouchat, případně je rovnou považují za osobní útok... A já... Jediný, co vím, je, že je potřeba tohleto stále znovu překonávat. Tím, jak ty věci pořád opakuješ, tak ti samozřejmě tak nějak... ztvrdnou. Znecitlivěj. Nasákneš tímhle tím způsobem řeči a nosíš si to i domů – já to vím! Ale to je daný jen tím, že... ty věci jsou hrozně, hrozně důležité. Víte, co cítím? Čím dál víc to cítím, jak tu školu studuju – tu marnost z toho, že takzvaný umění, ať už jsou to nějaký současnější projevy nebo i ty sochy a obrazy... jsou jen imaginární... jsou to jenom hologramy něčeho, o co opravdu jde. Jestli chceš být umělec, musíš být hlavně dobrou značkou, musíš být jasně rozpoznatelný, musí to být sexy. Tvoříme si jenom záminky k tomu být stále nově prázdní, být vždycky připravený na rychlou změnu stylů a statusových znaků, jako by všechno bylo jenom produktem fashion průmyslu, kterej záplatuje tu stejnou díru na trhu, díru v našem egu. Ale já nechci záplatovat naše zoufalý zraněný ega. Protože teď je sakra o čem mluvit. Jo, dáš si nějakou sochu na druhou stranu panelu. Právěže – na druhou stranu. Umění je dneska na nějaký takový odvrácený straně, možnost jím někoho přimět k osobním změnám je skoro nulová, protože i když je mezi záplavou balastu něco fakt dobrýho, tak v té celkové pozornosti to stejně zanikne, spousta lidí chodí do galerie nebo do divadla hlavně proto, aby si splnili tuhleto společenskou položku – „jo, byli jsme tam, šli jsme se podívat na umění, pro dnešek splníno, zítra o tom řeknu kolegům v práci a dobiju si kulturní kredit“, ale v jejich životech to reálně neznamena vůbec nic, vůbec nic! Mě už umění vlastně nezajímá. Ve chvíli, kdy vymíraj živočišný druhy, rozpadají se vztahy mezi lidma, roste izolace – kdo v takový chvíli může dát přednost tomu, že se zavře do ateliéru a dělá nějaký svoje totálně vyhraněný subjektivistický umčo pro pár zasvěcených?

Pauza.

Kristýna: Tak vidíš, Eliško... Ta izolace, to je přesně to, o čem já tady celou dobu mluvím. Já nemůžu řešit všelidský otázky, nemám tak dlouhý ruce. *(Sedá si zpět na gauč.)* Do vlastní rodiny dosáhnu...

Eliška: Jo? Tak to máš štěstí. Já jsem to vzdala. Táta odešel, když mně byly tři, vy dvě nejste kvůli tomu se normálně spolu bavit v podstatě doted'...

Zdenka: Počkej, to takhle nemůžeš říkat... *(Jde si sednout zpět na gauč.)*

Kristýna: Ale může.

Eliška: Kdo mně může vyčítat, že mluvím o apokalypse, když já akorát... já varuju před tou planetární, když ta rodinná apokalypsa se už nedá zastavit.

Milan (*náhle přeruší Elišku, sedá si přitom na židli*): Kristy, hele – pamatuješ, jak jsi mi říkala o tom vysavači?

Zdena: Ale proč to oddělovat?

Milan: Promiňte, že vám skáču do řeči. To totiž byla taky apokalypsa! (*Otáčí se ke Kristýně.*) Jak k vám domů přišel ten obchodák...

Kristýna: Jakej obchodák?

Milan: Ten obchodák s vysavačem! (*Otočí se k Elišce.*) Nepamatuješ si na to?

Kristýna (*si už vzpomněla*): To ještě nebyla na světě.

Milan: Ale znáš to, ne?

Eliška: S jakým vysavačem?

Kristýna: To jsem byla úplně malá. Já už jsem na to skoro zapomněla.

Milan: Ale říkala's mně to!

Kristýna (*usmívá se*): Asi už hrozně dávno...

Milan (*směje se*): Jak tvůj táta přitáh domů toho obchodáka!

Zdena: Já vím! Já vím!

Eliška: Co to je za historku?

Kristýna: To byl takovej chlap, kterýho jsme potkali v Chorvatsku na dovolený...

Milan: A byl taky z Lípy...

Kristýna: ...a zjistili jsme, že bydlí v Lípě jako my, on se tam v tom Chorvatsku na nás nalepil, to bylo hrozný...

Zdena: To byl ale strašnej chlap. Úplnej blb.

Kristýna: Jenomže tátu z nějakýho divnýho důvodu okouzlit.

Zdena: Václav se nechával okouzlovat často, to by zas nebylo nic divnýho.

Milan: Počkej. Ale von pak přišel k vám domů a začal vám dealovat ten vysavač. A teď vám jel do hlavy, co všechno ten vysavač umí... (*Otočí se k Elišce.*) a jako zlatou kartu vytáh takový obrázky...

Kristýna: Počkej, počkej, tos přeskočil! To spočívalo v tom, že von vysál kus vysavače... teda kus koberce tím naším vysavačem, a potom ten samej kus přešel ještě tím jeho zázračným vysavačem a řekl: „Tak, a teď se podíváme, co jsme teď právě vysáli, co ten váš starej vysavač nevysál.“

Milan: Jo!

Kristýna: Vysypal z toho zázračnýho vysavače takovej jemnej prášek a položil ho na sklíčko a řekl, tohle jsou různý jemný prachový částičky, který ten váš vysavač nevysál, a v těch částičkách jsou schovaný roztoči. A my jsme koukali na ten prášek na tom sklíčku, a teďka von vytáh tu brožuru, kde byly obrázky těch roztočů.

Milan: Zvětšený pod mikroskopem.

Kristýna: No jasně. Vypadaly úplně obludně. Jako takový velký brouci s kusadlama...

Zdena: Hmyz!

Kristýna: A říkal, že těchhle roztočů máme plnej koberec, protože žijou všude a úplně nejvíc žijou v matracích, takže máme stoprocentně plný postele tady těch obřích brouků s kusadlama, což byli fakt reálně ti roztoči zvětšený pod mikroskopem – a já jsem dostala hysterickéj záchvat.

Zdena: To já vím, takhle jsi nikdy nekřičela. Nikdy, jak když's koukala na ty roztoče. Jéžíšikriste.

Milan: Odmítala jít spát a křičela, že přijde apokalypsa...

Zdena: Kdes to slovo vyhrabala? Bylo ti osm let...

Kristýna (*směje se*): Já nevím... To byla kapela. Někde to hráli, tak jsem to slovo měla nějak zafixovaný.

Milan: Že vás sežerou roztoči! A odmítala ses pohnout z místa, dokud vaši nekoupěj ten zázračnej vysavač.

Kristýna: No jo. Jenže táta ho poslal pryč. Zašprajcoval se vůči tomu mému záchvatu a poslal toho chlapa pryč. Já jsem probulela celou noc, nešla jsem vůbec spát. A druhý den se ten chlap objevil ve dveřích znovu... *(Začne se postupně smát.)* a vysmejčil tím svým vysavačem celej byt a všechny matrace, aby nikde nezůstal ani jeden roztoč. *(Směje se.)* Táta ten vysavač nekoupil, ale přemluvil chlápka, aby nám přišel aspoň vysát!

Všichni jsou celkem pobavení, postupně se ztiší, už se zdá, že historka skončila.

Kristýna: A pak jsme měli snídani. Na tu snídani si vlastně pamatuju nejvíc ze všeho.

Eliška: Co se stalo?

Kristýna: Nic. Právěže nic. Prostě jsme jenom jedli tu snídani. *(Pauza.)* Já jsem se styděla za ten svůj křik, protože mně asi tak nějak došlo, jak je to celý pitomý a směšný. A táta se styděl, že to nechal zajít tak daleko... A byl na mě hrozně hodnej, tak jako... přepjatě hodnej. A od té doby... od té doby už jsme s ním neměli vůbec žádný spor. Nikdy. Teda já.

Zdena se zasměje, Eliška taky.

Zdena: Proč to oddělovat?

Všichni mlčí. Celkem dlouho. Kristýna se mimoděk podívá na kytku.

Tma

Konec

HaDivadlo
Poštovská 8d
602 00
Brno

www.
hdivadlo.cz